

Gunnar »Nu« – i idrætspolitisk lys

Af Hans Bonde og Jacob Westergaard Madsen

»Nu er det slut med den sportslige indfrysning... Ledere inden for danske idrætskredse åndede lettet op og aktive idrætsmænd tog fat på træningen med frisk mod og fornyet lyst... Det var, som når man slår vinduerne op i et forsamlingslokale, hvor der har været møde af alt for mange mennesker, eller som når man strækker lemmerne efter en god, sund søvn og føler at livet vender tilbage. Overalt i idrætskredse drøftede man den pludselige forandrede situation og man drøftede den med smil om mund og glæde i sind. Nu skal der tages fat!«.

(Danmarks største sportsavis, *Idrætsbladet*, om genoptagelsen af idrætssamkvemmet med Tyskland august 1940¹)

Den ny radiostemme

Fra oprettelsen af Statsradiofonien i 1925 havde radioen slået meget hurtigt igennem, og den blev straks et folkeligt medie. Danmark var i 1930 det land med flest radioer per indbygger, og ved besættelsen havde fire ud af fem husstande en radiomodtager.² Med statens monopol udgjorde radiofonien en national kultur i modsætning til den skrevne partipresse, som henvendte sig til opdeltede befolkningsgrupper. Som det første medie nåede radioen direkte hjem i folks stuer, og dets her-og-nu karakter med spontane, ikke-redigerede førstehåndsindtryk gav mulighed for mere sanselig oplevelse end den skrevne reportage.

I 1935 fik Pressens Radioavis en ny reporter, Gunnar Valdemar Hansen. Han havde startet sin journalistiske karriere på dagbladet København, hvor han som sin første opgave skrev referat fra et boksestævne. Med skiftet til radioen fik han en langt større offentlighed i tale. Til at begynde med læste han børsnoteringer og lavede friske reportager, fx fra DFDS-skibet Frederik 8., hvor han interviewede de julerejsende passagerer.³

Hans folkelige gennembrud kom året efter, da han dækkede De Olympiske Lege i Berlin, hvor der for første gang var direkte transmissioner fra en sportsbegivenhed. Her viste han sit varemærke, som skulle karakterisere hans journalistiske tilgang resten af karrieren: Sporten blev behandlet som en uskyldig verden for sig, den eksisterede i et tomrum adskilt fra politik og økonomi. Så Gunnar Hansen kunne berette begejstret fra et storslået show og bringe de danske sportsfolks dramatiske kamp for medaljer og national ære direkte hjem i folks stuer. Ragnhild Hvegers spændende svømmefinale var et af højdepunkterne: *»og nu vender hollænderen... og nu Ragnhild Hveger...«.* Det var hér, han fik sit folkelige navn, Gunnar 'Nu' Hansen, og for alvor trådte ind i danskernes bevidsthed som en levende og engageret formidler af det populære sportsstof.

Gunnar Nu Hansens reportager var præget af flere forhold, der gav indbyrdes næring til hinanden. Dels var selve stoffet, sporten med dens drama, tempo og omgån-

ende resultater, med til at give et underholdende og fortættet præg. Dels gav radiomediet nye muligheder for formidling i forhold til den skrevne reportage; begivenhederne blev dækket og viderebragt her og nu. Endelig var der manden selv, som med sin specielle stil i den grad kom til at danne skole, både internt for sportsjournalistikken, men også nationalt; han blev omgående en folkekær skikkelse, som samlede nationen med sine beretninger om de populære sportsfolk. Hans tilgang var nationaldyrkende, men det hele blev leveret i en troskyldig og humorfyldt atmosfære.

Hvad indholdet angår, bød sporten på et drama, som blev formuleret med appel til den visuelle fantasi. Allerede den skrevne presse havde tumlet med problemet med at formidle sportens synergi af sanseindtryk og udviklede en ny, selvstændig journalistisk genre for at videregive indtrykkene fra sportsarenaerne: sportsjournalistikken. Sporten fik sin egen dækning gennem dramatiserede beretninger fra kampene og resultater blandet med referater, der minutiøst genskabte de spændende forløb. Da det nye radiomedie brød frem, viste Dansk Idræts-Forbund (DIF) straks sin interesse, da man indså, hvilket potentiale det besad for øget popularisering.

DIFs arbejde på at få indført faste sportsudsendelser gik lidt trægt i starten, men det lykkedes i årene op mod OL 1936, så vejen var banet for Gunnar Hansen. Han havde en særlig evne til at skabe billeder, og han beskrev gerne de omgivelser, som de sportslige begivenheder fandt sted i, så lytterne næsten var med på tribunerne. Hangen til at fortælle om kulisserne og begejstringen omkring selve kampen blev understøttet af realløse fra sportsarenaen, fx publikums hujen og udbrud ved vigtige hændelser. Gunnar Hansen benyttede sig af sportsjour-

nalistikens dramatisering, men havde med radiomediet bedre muligheder end sine skrivende kolleger. Hans stil var afpasset indholdet, dvs. at sportens tempo og pludselige skift nødvendiggjorde en kort, næsten telegram-agtig rapportering. Lytterne måtte selv fylde hullerne ud, så det forudsatte en vis fortrolighed med stoffet.⁴ En fortrolighed, som var kommet med sportens øgede popularisering og selvstændige plads i avis-spalterne de foregående årtier. Gunnar Nu's oplevelsesjournalistik og altid høje humør gjorde ham og hans transmissioner til et alternativ til mange af radioens mere alvorlige programmer.

Gunnar 'Nu' berettede ikke kun fra selve sportsaktiviteterne. Det, som Kirsten Frandsen har kaldt 'kulissestof', var også en del af hans repertoire. Her tog han arven op efter sin ældre kollega Emil Andersen, alias 'Mr. Smile', som var en af de første sportsjournalister, der interviewede sportsudøverne umiddelbart efter deres præstationer. Men Gunnar 'Nu' nøjedes ikke med at fokusere på sportsudøverne lige op til og lige efter kampen. I en film fra 1938 om de danske svømmepiger, som var voldsomt populære i anden halvdel af 1930'erne, følger man Ragnhild Hveger hjemme i stuen og ude i haven, og efter seeren har lært hendes private interesser at kende, toner Gunnar 'Nu' frem på skærmen, flankeret af Hveger og Inge Sørensen, 'Lille henrivende Inge', som interviewes om stort og småt i hyggelige, hjemlige dagligstueomgivelser. Det var med til at udvide fokus på sportsudøverne, som gennem denne intimisering af deres liv blev moderne stjerner i denne periode⁵ – en intimisering, som Gunnar 'Nu' altså var med til gennem sine reportager fra bag kulisserne.

Gunnar 'Nu' hyldede det glade amatørideal, som i høj grad leverede en legitime-

ring af journalistikken. Det gjorde det nemmere at opretholde skellet mellem sport på den ene side og politik, ideologi og økonomi på den anden side. Den 'rene sport' var ren underholdning, og Gunnar 'Nu' var altid meget loyal over for det stof, han formidlede. Den manglende kritiske distance viste sig også i hans 'vi mod dem' patriotisme, som ofte fik ham til at vende det blinde øje til det danske holds mangler, hvilket dog ikke adskilte ham meget fra den øvrige sportsjournalistik.

Den nationale, følelsesmæssige identifikation med de danske sportsstjerner – og med Gunnar 'Nu' selv – var altså etableret, da tyskerne besatte landet i 1940. At de ydre rammer var ændret, gjorde tilsyneladende ikke noget ved idealet om sportens rene verden, et ideal, som Gunnar 'Nu' var med til videreføre, da det sportslige samkvem blev genoptaget i august 1940.

Idræt under nazismen i 1930'erne

For at forstå Gunnar Nu Hansens reaktioner på den tyske besættelse, er det nødvendigt at kende til hans fascination af tysk idræt tilbage fra 1930'erne. Det er også nødvendigt at forstå, at den nazistiske idræt netop havde til hensigt at forføre og smøre deltagere, officials og journalister i såvel indland som udland, hvilket i tilfældet Danmark lykkedes ganske godt.

De Olympiske Lege i 1936 i Berlin var den enkeltbegivenhed, der bragte danskerne tættest på nazisternes satsning på storslået arkitektur, organisation og orden og på forsøget på at skabe stærke fællesoplevelser gennem imponerende optrin af store menneskemasser.⁶

Den danske idrætsledelse hævdede, at

idræt intet havde med politik at gøre, men denne holdning deltes ikke af de nazistiske idrætsledere, der mente, at propaganda var den tyske sports vigtigste funktion. De tyske eliteidrætsfolk blev politiske ambassadører for Det tredje Rige. De blev indskærpet at give et godt indtryk af »det nye Tyskland« gennem at »optræde korrekt«, de skulle heile før og efter kampene, og deres adfærd i udlandet blev overvåget af efterretningsfolk.

Det tydeligste tegn på den nazistiske idræts politiske funktion var, at der flød langt større midler til repræsentation og propaganda end til selve idrætsaktiviteterne. Den tyske rigssportsfører von Tschammer und Osten deltog ved hver eneste store internationale idrætsbegivenhed, og spidserne inden for stat og parti viste sig ofte frem ved sportsarrangementer, hvorved Hitlers manglende idrætsinteresse ikke skinnede så tydeligt igennem.

Ingen, der var i nærmere kontakt med den tyske sport, kunne være i tvivl om dens politiske natur. Inden for sportsforeningerne skulle der nu hilses med »Sieg Heil«, al tiltale af andre sportsfunktionærer skulle benytte sig af tiltaleformen »Kamerad«, og alle breve skulle afsluttes med »Heil Hitler«.

I 1935 besluttede Hitler, at hagekorsflaget skulle vaje ved sportsbegivenheder i stedet for den gamle kejserlige fane, men med bibeholdelse af de sort-hvid-røde baggrundsfarver for at betone det traditionelt tyske. Hermed blev et klart politisk symbol på Førerdyrkelse og jødehad ophøjet til nationalsymbol. Et andet tiltag var, at »Deutschland, Deutschland über alles« med dens imperialistiske undertone i første vers skulle spilles ved sportsbegivenheder ofte efterfulgt af den nazistiske slagsang Horst Wessel-sangen ved arrangementer på tysk grund.

Der var generelt ikke mange kritiske røster i Danmark mod De Olympiske Lege i 1936, og dette ændrede sig ikke under den storlåede afslutningshøjtidelighed, som blev dækket af Danmarks Radio. Gunnar Nu kom med på et afbud, fordi journalist på Socialdemokraten Kai Seier Larsen, der var oplæser af sportsstof på »Pressens Radioavis«, sagde nej på grund af sin politiske overbevisning. I en portrætudsendelse på DR fra 1984⁷ fortalte Gunnar Nu, at han til gengæld ikke havde ringeste betænkelighed ved at springe til, men tværtom så det som sit livs chance, hvilket jo viste sig at være helt rigtigt.

Når Gunnar Nu's journalistvirksomhed under den første del af besættelsen skal vurderes, er det vigtigt at holde sig for øje, at han i 1940 blev redaktør på det førende danske sportsblad, *Idrætsbladet*, der efter nazisternes magtovertagelse i Tyskland i 1933 var yderst begejstret for oprustningen af den tyske idræt. Kontinuiteten i hans idrætsjournalistiske virke over for Tyskland var altså del af en bredere tendens inden for sportsjournalistikken. *Idrætsbladet* varmede op til OL i 1936 på følgende måde:

»Den tilstundende sommerferie er det brændende spørgsmål overalt på kontor og fabrik, i skole og på arbejdsplads. Enhver, der har mulighed for at skaffe sig ferie i begyndelsen af august tæller daglig sparegrisens indhold og vejer chancerne for og imod en rejse til det centrum for alverdens sport, som Berlin vil blive«.

På den baggrund startede *Idrætsbladet* en konkurrence for at

»forsøge at hjælpe et eller flere unge mennesker af sted ... I forskellige kon-

*kurrencer vil vi udsætte rejser til olympiaden som præmie, og det bliver rejser, hvor oplevelserne vil vælte sig ind over deltagerne, der slet ikke behøver at være rejsevante eller kunne tale sprog. Alle vanskelighederne ordner vi – vinderne af rejserne kan bruge hele opholdstiden til at se og nyde, til at lære og til at høste erfaringer«.*⁸

Den opmærksomme læser vidste udmærket, hvor politiserede nazisternes lege i 1936 var. Det var umuligt at undgå at bemærke dyrkelsen af Hitler. Under indmarchen kunne tilskuerne opleve, at de nationer, der løftede deres højre arm til hilsen blev modtaget »med særlig begejstring« til trods for, at en del af dem slet ikke »havde til hensigt at hilse 'tysk', men blot anvendte den hilsen, de nu var vant til ved parader«. Tyskerne så imidlertid hilsenen som »en sympatitilkendelse til Tyskland, måske en gestus af politisk art«. *Berlingske Tidende* fortsatte, »120.000 arme hilste i går Føreren Adolf Hitler, da han trådte ind i sin loge på det olympiske stadion«. Der vistest billeder fra begivenheden og fra Dr. Goebbels tale foran den opmarcherede »Hitler-ungdom« i Lustgarten og fra »Zeppelin-giganten« Hindenburg, der svævede hen over det olympiske stadion.

For mange tilskuere til indmarchen var det bemærkelsesværdigt, at ikke kun grækerne, men også de omkring 200 franskmænd marcherede med strakt arm forbi Førertribune, hvilket i øvrigt kan ses i den store tyske filmskaber Leni Riefenstahls film om OL i Berlin. *Berlingske Tidende* skrev på forsiden i en overskrift om begivenheden, at »Frankrigs olympiade-hold mødte Hitler med nazistisk hilsen«. Skønt franskmændenes hilsen kunne opfattes som en Heil til Hitler, har de siden forsvaret sig

med, at deres gestus var en olympisk hilsen, skønt de måtte vide, at langt de fleste ville tolke denne hilsen i sammenhæng med Førerkulten. Ved OL-hilsenen skulle højre hånd først føres til hjertet, dernæst skulle den strækkes vandret ud til siden. Ved OL i 1932 havde f.eks. den norske delegation hilst med den olympiske hilsen.

Da Hitler ankom til stadion, satte musikken ind bl.a. med den nazistiske martyrsang Horst-Wessell-sangen, men startede med 'Deutschland, Deutschland über alles'. Hele stadion sang med. Den slog over i Horst-Wessell-Hymnen og sangen voksede. Hitler stod ubevægelig med sin fremstrakte højrearm. Først da sangen var udløst i tre lange Heil-råb, lod han den synke«.

Gunnar Nu videregav med sin karakteristiske patos radiolytterne oplevelser fra OL i Berlin. Han overgav sig helt til arrangørernes evne til at skabe stemning:

»Jeg glemmer aldrig den sidste aften på det olympiske stadion i Berlin 1936, da alle 100.000 tilskuere rejste sig op – man greb sidemandens hånd – ligegyldig hvilken nation han eller hun tilhørte – og råbte »Jeg kalder verdens ungdom« gjaldede gennem det død stille stadion«.⁹

Dette citat blev vel at mærke skrevet i 1944 og uden ringeste tegn på en forståelse af tyskeres politiske brug af OL i 1936.

Det var også ved disse olympiske lege, at Gunnar Nu først viste sin evne til at smide den kølige journalistiske distance og bringe lytterne nærmere på atleterne end vanligt f.eks. ved at døbe det kun 12-årige svømmefænomen og bronzemedaljevinder i brystsvømning Inge Sørensen »lille henrivende Inge«.

Idræt under besættelsen

Ved besættelsen af Danmark den 9. april 1940 blev DIF kastet ud i et af de største dilemmaer i organisationens historie: Skulle man dyrke sport med det land, der havde besat Danmark?

Oprindeligt havde DIF vist sig standhaftig, da man efter 9. april 1940 standsede idrætssamarbejdet med Tyskland. Både i DIF-toppen og hos besættelsesmagten var der stor angst for, at der skulle fremkomme anti-tyske protester blandt publikum. Idrætssamarbejdet blev derfor forsøgt åbnet gennem en landskamp mod Sverige i Parken den 20. oktober 1940, men allerede her begyndte farerne at vise sig, for publikum gik spontant i gang med at synge den norske nationalsang som tegn på sympati med det hårdt prøvede broderfolk, og politiet greb ind over for denne provokation mod besættelsesmagten.

De danske idrætsorganisationers samarbejde med tyskerne blev langt mere udbredt end det har været almindelig kendt i offentligheden siden besættelsen. I den relativt korte periode fra det første stævne den 22. august 1940 frem til den sidste kamp mod et hold fra aksemagterne – en håndboldlandskamp den 20. november 1942 – blev der afholdt et væld af dansk-tyske landskampe, bykampe og andre stævner, hvor især bokse- og brydeforbundet samt atletikforbundet var aktive som arrangører. Der var landskampe med Tyskland i fodbold, håndbold, boksning og brydning – som alle mødte tyskerne to gange – samt i vægtløftning, fægtning og hockey. Der var også landskampe med andre aksemagter som Italien i tennis, Ungarn i atletik og Kroatien i brydning.

Hagekorsbannere vajede side om side med Dannebrog, de tyske idrætsfolk heilede, og de tyske tilskuere heilede igen, og

både »Kong Christian stod ved højen mast« og »Deutschland, Deutschland über Alles« blev sunget, og i Tyskland blev den efterfulgt af den nazistiske slagsang, Horst Wesselsangen. Samarbejdet på idrætsfronten blev det mest omfattende eksempel på kulturelt samarbejde med besættelsesmagten. De første besættelsesår udgjorde en »guldalder« for det dansk-tyske idrætssamarbejde, der var langt mere intenst end nogen periode før eller efter. Fodboldlandsholdet mødte Tyskland både i 1940 og 1941 til trods for, at en kamp i Idrætsparken i 1940 blev aflyst, og der var i 1941 arrangeret kampe i Idrætsparken med nogle af kontinentets stærkeste klubber, der begge kom fra det af Tyskland annekterede Østrig.

For den almindelige dansker stod besættelsestidens afgørende skisma ikke mellem samarbejde eller modstand. For det store flertal var der ingen tvivl om, at samarbejdspolitikken med tyskerne var nødvendig for ikke at kaste landet ud i armod og kaos. Det store spørgsmål var derimod, hvor tæt på tyskerne man skulle rykke. Helst ikke længere end det absolut nødvendige for at holde samarbejdspolitikken kørende, mente de fleste. Problemet var blot, at grænsen for, hvad der var det nødvendige, befandt sig i en gråzone, hvor det var meget svært at sætte grænselinjen præcist.¹⁰

I løbet af besættelsens første år viste der sig en skillelinje mellem DIFs meget tætte samarbejde med besættelsesmagten og så den demokratioprustende paraplyorganisation Dansk Ungdomssamvirkes ønske om at holde tyskerne ude i strakt arm. Efterhånden viste det sig også, at der i tilskuermasserne befandt sig en stærk aversion mod tyskernes politisering af idrætssamarbejdet og DIFs »fodbold med fjenden«.

Sportsjournalistikken

Sportsjournalistikken med Gunnar Nu i spidsen blev penneførere for idrætssamkvemmet under besættelsen, og den danske sportspresse var entusiastisk over, at »vinduet mod omverdenen« blev slået op, og det igen blev muligt at dyrke sport mod udlandet.

Gunnar Nu begyndte at skrive for *Idrætsbladet* den 1. november 1940¹¹ og blev siden hurtigt ansvarshavende redaktør sammen med Magnus Simonsen. *Idrætsbladet* lancerede ham således:

»Gunnar Hansen er ikke alene en fortræffelig, ja uovertruffen sportsspeaker, han er også den altid årvågne allround journalist, parat til med sin kvikke pen at nedfælde indtryk fra en sportsbegivenhed i en sagligt vurderende eller underholdende artikel. Gunnar Hansen er en moderne journalist i ordets bedste forstand, altid i kontakt med tiden, med sekundet, med nuet. Der står et sus af frisk humør og spillende lune om ham over alt, hvor han viser sig. Og sportsmændene kan li' ham. De ved, at han er én af deres egne, og at han befinder sig bedst i sportsmændenes glade kreds ... Gunnar Hansen betyder en værdifuld kraft, hvis kvikke ideer og friske impulser vil komme både os og Idrætsbladets læsere til gode«.

Når det drejer sig om idrættens fascinationskraft udgør avisernes sportssektioner og radiojournalistikken en unik indfaldsvinkel til den diskurs, sporten indgik i. Dertil kommer, at mange sportslæsere og idrætsjournalister som Gunnar Nu Hansen var så optaget af detailviden om idræt, at sportsbladene er rene guldgruber af informationer.

»Lille henrivende Inge« – den 12 årige svømmer Inge Sørensen blev efter krigen et symbol på afvisningen af nazismen, fordi hun ikke heilede på sejspodiet. Men faktisk var der ingen grund til at heile for en udlænding. Den japanske vinder bag Inge Sørensen nøjedes da også med at bukke ifølge sit lands skik. (Gengivet efter Idrætsbladet).

Reportagerne i *Politiken*, *Socialdemokraten*, *Berlingske Tidende* og *BT* forsøgte ikke de dansk-tyske arrangementer, der blev beskrevet med stor interesse. Det ville dog også være vanskeligt at fremføre negative ytringer mod stævnerne på grund af censuren, så eventuelle kritiske artikler og læserbreve ville utvivlsomt blive sorteret fra. Men pressen kunne jo have valgt at nedtone dækningen af sportssamkvemmet med

Tyskland. Selv det kommunistiske *Arbejderbladet* levnede i ly af Hitler-Stalin pagten fra 23. august 1939 plads til flere dansk-tyske stævner i sin noget sparsomme sportssektion¹².

Aviserne dækkede naturligvis ikke det internationale idrætssamkvem nær så fyldigt og ikke nær så detaljeret og atmosfæremættet som den egentlige fagpresse, herunder især *Idrætsbladet*. Dertil kommer, at

Idrætsbladet var bredere i sin sportsdækning, hvad angik stofmængde og discipliner, end den mere snævert fodboldorienterede konkurrent *Sportsbladet*. *Idrætsbladets* redaktør Magnus Simonsen, der var meget positiv over for det dansk-tyske idrætssamkvem under besættelsen, var også redaktør for *Politikens* sportssektion.

Når *Idrætsbladet* kan tillægges en stor kildeværdi, skyldes det også dets relativt store udbredelse især i de to første besættelsesår. Udgiverne gjorde meget for at nå ud i hver en afkrog af dansk idræt. Bladet kom »de fleste ledere af landets sportsklubber i hænde, ligesom det er fremlagt i mange klublokaler, biblioteker og andre offentlige steder«. Bladet gennemlevede under besættelsen nærmest en støt stigende kurve, efter at det 1. maj 1939 blev overtaget af A/S *Dagbladet Politiken*. I de to halvår af 1937 var der til faste abonnenter og i løssalg solgt i gennemsnit godt 8.000 eksemplarer per nummer. Det samlede oplag steg meget hurtigt til næsten det dobbelte, da man efter overtagelsen gik over til at komme to gange om ugen. I efteråret 1939 og foråret 1940 var der i gennemsnit solgt henholdsvis 11.344 og 8.566 eksemplarer, i 1940/41 faldt tallet til cirka 8.000, mens man herefter gennem besættelsen oplevede støt fremgang, så man i 1944/45 rundede 15.000 eksemplarer og efter krigen de 20.000 eksemplarer.¹³

Der var kun ét idrætsblad, der vendte sig mod idrætssamarbejdet med tyskerne. Fra januar til marts 1941 udkom bladet *Fodbold – hele landets magasin* under overskriften »Magasinet, De har savnet!«. På første side var der en stor tegning af en fodbold påskrevet »Improved«¹⁴. Det var næppe tilfældigt, at der var en engelsk påtegning, for redaktøren hed Harold Philipson og havde britiske rødder. Ligesom i tilfældet med formanden

for Danmarks Hockey-Union, civilingeniør George Peel Harvey, der i DIFs bestyrelse ikke ville stemme for ophævelsen af forbuddet mod det tysk-danske idrætssamarbejde, var det altså i høj grad tilhørsforholdet til Storbritannien, der motiverede til opposition mod idrætssamkvemmet.

Harold Philipson var en af dansk crickets grand old men og forsøgte nu at benytte danskernes glæde ved det af briterne opfundne fodboldspil til at dreje danskerne væk fra samkvemmet med tyskerne og kanalisere interessen over i de interne opgør mellem danske klubber og i en nordisk samfølelse inkarneret i interessen for svensk fodbold.

Det har i øvrigt næppe været Philipsons kop te, at hans »konkurrent« *Idrætsbladets* redaktør Gunnar Nu i maj 1941 kunne meddele, at de danske cricketspillere skulle spille med tyske tyvekoster. Der havde været betænkelige miner i dansk cricket »med hensyn til anskaffelsen af nyt spillemateriale, men nu forlyder det, at der fra Tyskland kommer en stor sending bats og bolde. Der regnes med 60 bolde og et par hundrede bats. Det er engelske varer, der på vejen fra England til Indien eller omvendt ikke er nået længere end til Berlin. Og i Tyskland spilles ikke cricket«¹⁵.

Interview med rigssportsføreren

Idrætsbladet bragte positive reportager fra det dansk-tyske samarbejde helt frem til samarbejdets ophør i starten af 1942. Når redaktør Magnus Simonsen ansatte Gunnar Nu, har det sikkert ikke været uden betydning, at de begge med stor entusiasme gik op i idrætssamarbejdet med tyskerne og gerne drog til Tyskland for at videregive

smittende reportager til det danske publikum.

For at forstå Gunnar Nu's og *Idrætsbladets* linje, er det nødvendigt at inddrage udviklingen i den militære situation, hvor Tyskland syntes uovervindelig. Den tyske vestoffensiv udviklede sig den 10. maj med flybombardement af forsvarsanlæggene i Holland og Belgien, som efter kort tid overgav sig, og den 13. maj kunne de tyske panserdivisioner bevæge sig gennem Ardennerne og ind i Frankrig, hvor de efter en uge nåede frem til kanalkysten. I de første dage af juni måtte de britiske soldater evakueres fra Dunquerque.

Gunnar Nu's »friske impulser« viste sig klart ved hans ilddåb som redaktør og journalist på *Idrætsbladet*, der var en forkortet udgave af hans interview i dansk radio fra aftenen før med den tyske rigssportsfører von Tschammer und Osten. I *Idrætsbladet* udelod Gunnar Nu dog de mest propagandistiske dele af interviewet.

Gunnar Nu's radiointerview¹⁶ var resultat af en rejse til Tyskland for 10 københavnske sportsjournalister indbudt af de tyske sportsautoriteter. Arrangementet af en sådan tur er et godt eksempel på, hvor vigtigt sportssamkvemmet med Danmark var i den tyske propaganda. Journalisterne fik lejlighed til at overvære »forskellige sportskampe og stævner«, og de fik med Gunnar Nu's ord »indblik i den kolossale bevægelse, som sport og idræt er i Tyskland«. Undervejs på turen var der også propagandaforedrag af rigssportsførerens stabsleder og pressetalsmand for det tyske fodboldforbund Guido von Mengden, der i foredraget betonedede den store tyske satsning på breddeidræt, og som i øvrigt betegnede de tyske landsholdspillere i fodbold som sendebud for Det tredje Rige.

Turens højdepunkt var en sammenkomst

med den tyske rigssportsfører Hans von Tschammer und Osten¹⁷, der havde gjort meget for at overbevise den danske idræt om det nye tyske styres fortræffelighed. F.eks. var der i 1934 en delegation i Danmark under hans ledelse. Tschammer havde »flere gange« før besøgt Danmark og var nu i Danmark for at orientere danske idrætskredse om forberedelserne til De Olympiske Lege. Han inviterede ved samme lejlighed Niels Bukh til at give opvisning ved OL i Berlin helt uden om Den Danske Olympiske Komité, der først blev taget i ed på et senere tidspunkt.

Mødet med von Tschammer i Reiterhaus i Berlin gav Gunnar Nu anledning til at drømme sig tilbage til de herlige dage ved OL i Berlin 1936 og udtrykke sin beundring for den tyske sportsfører. Reiterhaus lå i

»umiddelbar nærhed af det olympiske stadion og fra vinduerne, hvor vi nu sidder, kan vi se Maifeld, det store terræn, hvor bl.a. ridekonkurrencerne under De Olympiske Lege blev udkæmpet, og hvor ritmester Peter Jensen, der nu er død, og hans dejlige hest 'His X' opnåede placering, og bl.a. kan vi også se det mere end 70 m. høje klokketårn. Von Tschammer und Osten har ofte været i Danmark på besøg blandt andre hos Niels Bukh på Ollerup. Sidst jeg så rigssportsføreren var ved starten til landevejsløbet Berlin-København, hvor von Tschammer und Osten kort før starten, der fandt sted tidligt om morgenen, kom kørende på sin cykel for at overvære begivenheden. von Tschammer und Osten har lige haft travle dage. Over hele Tyskland har sportsfolkene ydet deres hjælp til indsamling til vinterhjælp for gamle og fattige og sportsføreren har personligt taget del i indsamlingerne i Nürnberg, München og

Wien, men han havde udtrykkelig bedt om, at denne sammenkomst med de danske sportsjournalister måtte blive sat således, at han kunne være med».

I interviewet kunne rigssportsføreren meddele, at det var lykkedes at skaffe »fuldt ud tilfredsstillende kår for tysk sport trods krigen« trods det, at de fleste aktive nu var i felten. Han roste sig af, at idrætsudøvelsen kunne fortsætte trods de begrænsninger, krigen medførte. Gunnar Nu spurgte derpå om idrætsudøvelsen i Tyskland var frivillig eller tvungen, hvortil rigssportsføreren svarede, at det, der startede som et helt frivilligt engagement i idræt, efterhånden højnedes til en pligtfølelse over for fædrelandet til at pleje sit legeme.

Gunnar Nu konkluderede på rigssportsførers svar, at: »Hermed skal forstås, at ethvert menneske, ung eller gammel, har begrebet legemsøvelsernes dybere værdi; at det er af største betydning, at man røgter sit legeme, hvilket man i Danmark kalder »at holde sig i form«.

Rigssportsføreren gav Gunnar Nu helt ret i denne fortolkning og tilføjede, at det var »ingen andre end der Führer selv, som havde fået placeret fordringen om legemsøvelser centralt i partiprogrammet, på et tidspunkt hvor der ellers ikke var tænkt på det«.

Rigssportsføreren redegjorde nu udførligt for det forhold, der i Tyskland eksisterede mellem sport og stat. På Gunnar Nu's spørgsmål om, hvor mange aktive sportsmænd, der fandtes i Tyskland, var svaret, at »der vel nok var mindst 20 millioner – hver tredje eller hver fjerde tysker«. Gunnar Nu spurgte derpå, hvordan det stod til med antallet af aktive før den nationalsocialistiske magterobring i 1933, men det kunne rigssportsføreren ikke huske. Uden at sætte sit

lys under en skæppe, erkendte han dog, at der i tiden før 1933 var lagt et idrætsligt fundament, uden hvilket rigssportsfører von Tschammer næppe ville have optrådt på den historiske scene.

Tschammer kom også ind på danske forhold, og om den tyskvenlige Niels Bukh sagde han, at han betragtede Bukh som en god ven: »Det danske folk kan være lykkelige over at have en leder (Führer) inden for den fysiske kultur, som der vel ikke findes magen til noget sted i verden«. Tschammer sluttede af med at sige, at han havde sat sig som mål »gennem sport og legemsopdragelse at gøre så mange af sine folkefæller så lykkelige som muligt«. Sluttelig sendte von Tschammer en hilsen til alle sine danske idrætsvenner.

Gunnar Nu takkede rigssportsføreren for hans venlighed og sagde, at hans danske landsmænd snart ville kunne glæde sig over at høre rigssportsføreren i radioen. Gunnar Nu fortsatte: »Vi håber alle, at tiden snart kommer til at verdens ungdom igen vil kunne muntre sig i De Olympiske Leges herlige forår på den vældige bro henover kloden, som sporten danner fra folk til folk, fra menneske til menneske«. Med tanke på krigskonjunkturerne var det realistiske scenarie for en sådan fred, at Tyskland var gået sejrrikt ud af krigen.

Alsang

Gunnar Nu var ikke bare engageret i det tyske idrætsliv, men bredt i idrætslivet internt i Danmark og i relation til den svenske arvefjende, der dog under besættelsens tryk snarere blev opfattet som et broderfolk.

Kort efter besættelsens begyndelse opstod det nationale fænomen, alsangen, hvor danskerne samledes for at dyrke den nationale sangskat under indtryk af besættelsens

Samkvemet mellem danske og tyske atleter under besættelsen var ofte venskabeligt. Her er det den danske løber Hans Spanheimer (th) ved et stævne i Berlin i marts 1941. Han blev nummer sjok, men blev alligevel fotograferet sammen med den tyske vinder Rudolf Harbig (med præmiebusten af Hitler). Sådanne billeder var med til at vise de venskabelige relationer mellem besættede og besættede (Gengivet efter Idrætsbladet).

tryk. Når Gunnar Nu er blevet kendt for sin entusiastisk nationaldyrkende stil hang det dels sammen med, at han kom til at dække OL i 1936 med sin euforiske danskhed, men også med at hans virke i radioen blev præget af besættelsestidens alsangsstemning, der tillige gav hans virke national patos i erindringen efter krigen.

Som radiokommentator fremmede Gunnar Nu fodboldens centrale placering i alsangsstemningen, men gennem hans entusiastiske dækning af det tysk-danske idræts-samkvem kom alsangsstemningen også til at indbefatte et venskabeligt forhold til besættelsesmagten.

Om en landskamp mod Sverige i 1943, hvor Danmark vandt 3-2, skrev Gunnar Nu:

»Og den kolossale lydskulisse – de 36.000 tilskuere – tvinger mig til ikke at være mange brøkdeler af sekunder efter situationen. Når der stiger et begejstringsbrøl op fra menneskehavet, skal lytterne have været med i optakten dertil, og forstå, hvorfor det lyder, og på samme måde, i det øjeblik, der går et altopgivende suk gennem menneskemasserne.«¹⁸

Hvor landskampene gennem 1930'erne havde haft præg af lidt forbitrede arvefjendepørgør, blev de nu mere og mere set som tegn på nordisk samfølelse på begge sider af sundet. Det danske publikum i Parken sang med på den svenske nationalsang med »en aldrig før hørt kraft«. Modtagelsen ved returlandskampen den 20. oktober 1940 i Kø-

benhavn overraskede nærmest de i øvrigt få tilstedeværende svenske tilskuere, som ikke havde følt en sådan varme på udebane i mange, mange år. De svenske tilskuere gengældte de varme følelser ved året efter at synge med på den danske nationalsang og mere generøst end tidligere at applaudere det danske spil.¹⁹

Kongefamiliens massive opbakning om idrætten var med til at give idrætsbevægelsen anerkendelse fra højeste sted i det danske samfund. Kongens tilstedeværelse ved fodboldlandskampe var med til at styrke nationalfølelsen. Gunnar Nu var med til at orkestrere kongedyrkelsen i radioen. Herom skrev han selv:

»Ved hvor mange landskampe i fodbold har vi ikke oplevet, at jublen bruste over Idrætspladsen, når kongen i pausen gik ud på grønsværen for at give landsholdsspillerne et par rosende ord – eller en opildnende bemærkning, når det var det, der trængtes til.«²⁰

I det hele taget var det en mild og humoristisk alsangsstemning præget af latterkultur, der blev dyrket ved »svenskerkampene«. Nærmest dadaistisk begyndte den såkaldte »Hurtigmaler« fra første færd at sætte kolorit på landskampene med sine påfund. Ved den første svenskerkamp i Parken den 20. oktober 1940 lagde han broderligt ud med teksten »Tak for den hjertelige velkomst i Stockholm«. En anden institution ved landskampene »Marinesoldaten« dirigerede et stort kor af glade tilskuerstemmer, da han lancerede et slogan, der nærmest blev et fast refræn ved svenskerkampene: »Hisa, Husa, Hej-sa-sa, Nu skal svensken ha Da-da, Heja, heja, heja«. Han gav endda en kort gæsteoptræden med mikrofon på banens midte.²¹

Til samme kamp var der, ifølge Londonbladet *Frit Danmark*, en anden form for demonstration. Der var angiveligt blevet uddelt løbesedler »af politisk indhold«, og efter sang af den svenske og danske nationalsang »istemte mange af tilskuerne den norske: »Ja, vi elsker dette landet for på denne måde at demonstrere deres sympati for det norske broderfolk«. Politiet skulle over for denne demonstration angiveligt have brudt ind og stoppet sangen.²²

Det dansk-tyske idrætssamkvem

Gunnar Nu berettede i radio og idrætspressen om alle sider af det dansk-tyske sports-samkvem, herunder også det professionelle sportsliv med datidens store professionelle sportsstjerne Willy Falck Hansens deltagelse i en række professionelle cykelløb i Deutschlandhalle. Han rejste også gerne selv til Tyskland for at dække sportsbegivenheder for radioen, som ved den bedst kendte professionelle danske bokser Carl Andersens kamp mod Carl Blaho i februar 1941 i Sport Palast i Berlin.

I sit arbejde i radioen og på *Idrætsbladet* viste Gunnar Nu sig at have god føling med den tyske idræt. Han talte nogenlunde tysk og tog til Tyskland, hvor han ved siden af dækningen af idrætsskampene interviewede tyske sportsledere. Gunnar Nu kunne også i oktober 1941 fortælle læserne, at der ud af Leni Riefenstahls film om OL i 1936 var blevet klippet fire kortfilm, der om kort tid ville få premiere i København. Han havde jo selv været reporter ved Berlin-legene og fremhævede Riefenstahls film som »et mesterværk. Et uforglemmeligt dokument 'skrevet' af fantastisk dygtige fotografer under en endnu dygtigere instruktion, og

filmen har været forevist verden over med stor succes«²³.

Gunnar Nu's dækning af idrætssamkvemmet med Tyskland kom i sagens natur til at omfatte en række tyskvenlige sportsfolk, da netop de var meget aktive i at møde tyskerne. Gunnar Nu fulgte således nøje med i Ragnhild Hvegers og Jenny Kammergaards kontakt med hinanden og med Tyskland, når de begge var i Berlin.

Kort tid efter 9. april 1940 lod Ragnhild Hveger sig interviewe til den tyske propaganda, hvor hun lod sig fotografere sammen med værnemagtens soldater, hvis tilstedeværelse i Danmark hun priste. Sammen med andre danske svømmepiger konkurrerede Ragnhild Hveger i Danmark mod de hollandske svømmestjerner, der også konkurrerede ved dansk-tysk-hollandske stævner i Tyskland. Ragnhild Hveger tog i 1943 job som svømmelærer i Kiel – til forskel fra den internationalt kendte og i den tyske nazistiske ledelse anerkendte distancesvømmer, Jenny Kammergaard, der i Berlin tog idrætsuddannelse og siden ernærede sig som svømmeinstruktør i de to første besættelsesår, men så vendte tilbage til Danmark. Gunnar Nu kunne fortælle sine læsere den glædelige nyhed, at Jenny Kammergaard i oktober 1940 havde afsluttet sin svømmelærerindeeksamen i Berlin og nu skulle virke som instruktør i den tyske hovedstad.

Også den tyskvenlige kapgænger fra Sparta Viggo Ingvorsen blev omtalt af Gunnar Nu. Han havde i 1945 vundet 12 DM og sat 8 danmarkrekorder fra 20 til 50 kilometer. Ingvorsen deltog også i stævner i Köln, Hamborg og München den 27. april og 4. maj 1941. Han var medlem af det danske nazistparti fra den 15.10.1940 til 15.3.1941 og kom i vanry i idrætskredse efter besættelsen. Gunnar Nu kunne fortælle, at Ingvorsen i Hamborg den 27. april 1941 skulle del-

tage i 20 km gang i et verdensrekordforsøg med den tyske kapgænger »Caldery, som har ligget i Danmark som soldat, og har trænet en del sammen med spartanerne«²⁴ I øvrigt et eksempel på, at tyske soldater kunne træne i danske klubber.

Også den succesfulde danske mellemdistanceløber og journalist på den nazistiske avis *Fædrelandet*, Hans Spanheimer, blev fyldigt omtalt. I marts 1941 var Spanheimer flyttet til Berlin, hvor han skulle træne sammen med løbestjernerne Dieter Giesen og Ludwig Kaindl. Gunnar Nu konstaterede, at hvis ikke »Spanheimer får lært at løbe 1500 m under 4 min med to sådanne læremestre, så lærer han det aldrig«²⁵

I *Idrætsbladet* var atletikken forsidestof i marts 1941.²⁶ Sensationen var, at Hans Spanheimer skulle møde »verdenseliten« i Deutschlandhalle i Berlin og i særdeleshed Tysklands største atletikstjerne Rudolf Harbig, der igen bragtes med sin hagekors-smykkede bluse på forsiden af bladet.

Også Svend Aage Thomsen og Harry Siefert stillede op. Siefert kunne fortælle Gunnar Nu, at de tyske arrangører lagde så stor vægt på den danske deltagelse, at de havde sørget for flytransport frem og tilbage.²⁷

Idrætsbladet fulgte op på historien ved at hellige en hel ekstra bagside til begivenheden.²⁸ På et billede sås Harbig efterfulgt af »den flotte Dieter Giesen«. Halvdelen af siden var tilegnet et foto, der ikke havde nogen sportslig motivering, da det viste nr. 1, nr. 4 og nr. sjok i 800-meterløbet. Men propagandamæssigt var det en uovertruffen iscenesættelse, da det klart symboliserede en nordisk-germansk forbrødring. På fotografiet stod Harbig som repræsentant for det sejrriige Tyskland med sin præmie – en skulptur af Adolf Hitlers hoved – sammen med repræsentanter fra de to besatte og be-

sejrede nationer Norge og Danmark i fredelig og glædelig sameksistens.

I *Idrætsbladet* stod, at

»Efter sin sejr i Deutschlandhalles store internationale indendørs atletikstævne fik Harbig som førstepræmie en buste af Adolf Hitler i præmie. På billedet herunder står han med busten, som Per Lie fra Norge betragter, medens Hans Spanheimer smiler til fotografen«.

Idrætsbladet frydede sig over, at Spanheimer i det selskab repræsenterede Danmark, og også Norge var repræsenteret via den norske kollaboratør Per Lie, der brød den norske »idrætsstrejke« ved at stille op for den nazificerede idræt. *Idrætsbladet* fremhævede, at Spanheimer løb

»i sin klubdragt med den hvide trøje og de blå benklæder med den smalle hvide stribe, men han havde trukket i den nye danske landskampdragt. Den smukke hvide uniform med Dannebrog på venstre side af brystet har to smalle røde striber langs siden af benklæderne. Per Lie bar de norske farver, medens Harbig løb i sin klubdragt«.

Harbigs løb »viser tydeligt, at hele Tysklands forgudede »Rudy« sandsynligvis går ind i sin hidtil fineste sæson«.

Også i biografernes ugerevyer kunne Gunnar Nu berette fra det dansk-tyske idrætssamkvem. F.eks. havde Klampenborg Væddeløbsbane i 1940 prominent besøg til et af de mange succesrige stævner under besættelsen, hvor omsætningen steg fra år til år. Gunnar Nu kunne som indledning til løbene vise et klip med de 25.000 tilskuere, og han fokuserede på et par prominente personer: »På sadlepladsen var blandt andre

øverstkommanderende over den tyske hær i Danmark generaløjtnant Lüdke og hans medkommanderende generalmajor«. Gunnar Nu var også på pletten for ugerevyen, da den tyske skøjteløber Ulrik Kuhn gav opvisning foran Søpavillonen i begyndelsen af 1941.

I ugerevyerne fik danskerne en kollektiv oplevelse ud af at se levende billeder om klodens tilstand. Fra 1935 til tv's gennembrud i 1950'erne kunne man se nyheder, inden filmene gik i gang. Da Danmark blev besat, blev ugerevyerne udskiftet med de tyske *Wochenschau*, der til mange danskeres fortrydelse gav tyskerne ubesmykkede version af verdens tilstand. For at dæmpe de mange protester og tilråb i biograferne blev de danske ugerevyer genoptaget.

Gunnar Nu's tilgang til sporten som et upolitisk felt gjorde, at han ikke støttede den organisation, der arbejdede på at undgå en nazificering af den danske ungdom under besættelsens tryk. Det var Dansk Ungdomssamvirke, som mente, at tyskerne skulle holdes ude i strakt arm, og derfor var kritisk over for DIFs tætte omgang med besættelsesmagten. Dansk Ungdomssamvirke måtte således opgive at få DIF til at underskrive protesten mod jødeforfølgelserne i oktober 1943.

Skønt DIF samarbejdede med aksemagterne på idrætsfronten, satte DIF grænsen ved, at danske idrætshold stillede op mod hold fra den nazificerede norske idræt. Dette forsøg på boykot lod Gunnar Nu dog hånt om, idet han berettede begejstret om den norske skøjteprinsesse Turid Hellan-Bjørnstads opvisning i Danmark i januar 1942 og hendes store succes i Tyskland og Østrig. Efter besættelsen blev skøjteprinsessen blacklistet i Norge.

Gunnar Nu engagerede sig også i finnernes kamp. Han var så involveret, at han løb

en personlig risiko ved i marts 1942 at tage til det krigshærgede Finland, hvorfra han rapporterede til *Idrætsbladet* – og i øvrigt også radioen – om idrættens voksende betydning under krigen og om den intime sammenhæng mellem militær dygtighed og idræt. Når det havde politisk betydning, hang det sammen med, at Finland indtrådte i krigen mod Sovjet på tyskerne side i den såkaldte »fortsættelseskrig« fra den 26. juni 1941. Skønt Finland kun kæmpede for at få grænserne rykket tilbage til tiden før det sovjetiske overfald og nederlaget den 12. marts 1940, betød dets status som tysk allieret reelt set støtte til de tyske krigsmål. Støtte til Finland kunne derfor meget vel opfattes som støtte til Tysklands kamp. Hvis finnerne vandt, vandt tyskerne jo også. *Idrætsbladet* styrkede imidlertid sin dækning af finsk idræt efter, at fortsættelseskri- gen var brudt ud.

Fodboldlandskampe mod Tyskland

Vigtigst i idrætssamarbejdet med tyskerne var nationalsporten fodbold, der formåede at tiltrække de store tilskuermasser. Gunnar Nu dækkede intensivt det dansk-tyske fodboldsamkvem inklusive udvekslingen af dommere mellem de to lande og danske dommeres ledelse af rent tyske kampe. Han var udsendt reporter ved begge de to dansk-tyske fodboldlandskampe i Tyskland under besættelsen.

Tyskerne fik endelig deres fodboldlandskamp mod Danmark på Victoria- Stadion i Hamborg lørdag den 17. november 1940. I *Idrætsbladet* var det årets begivenhed. Allerede den 7. november var der store optaktsartikler med gennemgang af de danske spillere. Gunnar Nu varmede op ved at for-

tælle, at når spillerne løb ind på det tyske stadion, ville »kraftige danske hurraråb skylle ned over dem, og under hele kampen vil det ikke komme til at mangle på danske opmuntringsråb« fra danske Tysklandsarbejdere²⁹.

Gunnar Nu lagde op til en skæbnekamp for det undertippede danske hold³⁰. Optimismen blev ikke større af, at to af holdets bedste angribere Kai Hansen og Helmuth Søbirk måtte melde fra på grund af skader. Gunnar Nu gjorde mindre ud af, at tyskerne måtte undvære deres angrebses Edmund Conen:

»Danmarks landshold i Hamborg kommer ud for en hårdere prøve end noget andet dansk landshold tidligere har været. I kommer ud for et maskinmæssigt pres, et enerverende tryk fra første til sidste sekund. I kommer ud for konditions-fænomener, der er i fineste form, og mod hvilke, der kræves den største anspændelse og ydelse... Vi håber, at netop de sidste ændringer på holdet bevirker, at I giver hverandre håndslag på, at der skal spilles som aldrig før, at I ikke opgiver noget øjeblik, men giver Jer fuldt ud, således at Danmarks fodboldere trods nederlag står uplettet, når I trækker Jer tilbage fra Victoria Stadion«.

Gunnar Nu, der rejste med landsholdstruppen, gav et godt eksempel på kontinuiteten i de venskabelige relationer mellem danske og tyske sportsfolk før og efter 9. april 1940. Under overskriften »Med det danske landshold i Hamborg« fortalte han, at en repræsentant for det tyske fodboldforbund Foege i Padborg bød truppen velkommen til Tyskland. Det viste sig, at han og den danske landstræner Sophus Nielsen var »gode, gamle bekendte. De havde spillet mod hin-

anden i Kiel for næsten en menneskealder siden«³¹.

Gunnar Nu var med som reporter for Danmarks Radio og betonede kontinuiteten i idrætssamkvemmet: »Fodboldlandskampen mod Tyskland transmitteres på samme måde som tidligere landskampe. Kl. 15:20 åbner jeg for mikrofonen på Victoria-Stadion ... Det er i øvrigt den tredje fodboldlandskamp mellem Tyskland og Danmark, jeg transmitterer«³². Gunnar Nu undlod at fortælle *Idrætsbladets* læsere, at rejsen bragte tydelige vidnesbyrd om, at Tyskland blev bombet. Det ville nu også have været svært på grund af censuren. Han berettede i 1945, at spillerne fandt oplevelserne »spændende og interessante«. Et par mil fra Hamborg:

»Mørklægningsgardinerne blev forsigtigt løftet til side. Et godt stykke mod syd var himlen oplyst af bomber og luftværnsild. Ind imellem kunne vi høre luftskytsets knitren. Maskingeværernes hårde rytme, og et tordenvejr af dumpe detonationer dannede grundmelodien. Ind imellem lød skarpe smæld fra små eksplosioner. Ingen af spillerne følte angst. De lod sig i hvert fald ikke mærke med det! »

Det lykkedes for fodboldforbundets magtfulde chef Leo Frederiksen at presse igennem, at truppen i en pause i skyderierne fik lov til at slippe ud af et beskyttelsesrum og begive sig hastigt mod deres hotel, det fashionable Hotel Atlantic, men da »brød et helvede løs over vore hoveder«. Først dagen efter gik det ifølge Gunnar Nu op for truppens medlemmer, »hvor dumdristige vi havde været«³³.

Om formiddagen inden kampen gik de fleste af de danske spillere følge Gunnar Nu en tur i Hamborgs gader. Uden for hotellet

stod flere Tysklandsarbejdere for at hilse på de danske spillere³⁴. »De fortalte, at de i lange tider havde glædet sig til denne dag. Der var kommet danske helt fra Kiel og Bremen for at overvære kampen, og alle håbede de på, at danskerne ville gøre en god figur«. »Billetterne var købt for to uger siden. Der var mange hundrede danske, der slet ikke havde fået nogen. De var kommet for sent, alt var revet væk for lang tid siden«.

I Danmark var der også stor interesse for kampen, hvis 2. halvleg blev transmitteret i dansk radio af Gunnar Nu, der var nødt til at stå på en ølkasse for at kunne følge begivenhedernes gang³⁵. Vanen tro startede de tyske spillere og tilskuere med at heile til deres lands nationalmelodi³⁶.

Omkring 2000 danskere var mødt op for at heppe på Danmark blandt de op mod 30.000 tilskuere på et fyldt stadion³⁷. Ifølge Gunnar Nu forsøgte de danske tilskuere at opildne spillerne ved at benytte svenskerkampenes råb: Hissa-Hussa-Hejsa, men danskerne stod for spredt til at kunne trænge ordentligt igennem³⁸. Dog dukkede der over hele stadionet små Dannebrogsglag op, som med Gunnar Nu's lyriske udtryk dannede »blomster på et græstæppe«.

Allerede på vejen hjem fra stadion kunne spillerne købe det første tyske særnummer om kampen, hvor de trods 1-0 nederlaget fik positiv kritik. Om aftenen mødtes tyske og danske spillere og ledere til festmiddag på hotellet, hvor Leo Frederiksen ifølge Gunnar Nu »takkede for invitationen, for kampen og for det bestående venskab mellem tysk og dansk fodbold«³⁹. Der var ingen tilbageholdenhed at spore hos de tyske værter, der smurte de danske spillere grundigt med »en sølvblyant, en radering og et billedalbum med forskellige tyske motiver« vel vidende, at positiv omtale af Tyskland fra de

danske landsholdsidolers og rollemodellens side var guld værd.

En måned senere i begyndelsen af juni 1941 opstod der uroligheder blandt tilskuerne i Idrætsparken, da Wienerholdet Admiras på selveste Grundlovsdag – oven i købet klædt i rødt og hvidt – demonstrerede stortysk overlegenhed ved at besejre et udvalgt københavnsk fodboldhold med 4-1. De danske tilskuere sagde ganske enkelt fra over for det konkrete idrætssamkvem ved at håne gæsternes heilen og ydmyge det tyske soldaterpublikum gennem verbale og fysiske angreb. Det lykkedes i en sådan grad, at tyskerne truede med at trække bajonetterne og både tyskere og danskere måtte en tur på hospitalet.

Det var dermed modstand mod besættelsesmagten på fodboldstadion, der nu bremsede idrætssamkvemet med Tyskland på dansk grund. Urolighederne blev det første eksempel på omfattende tilskueruroligheder i dansk idræthistorie og blev det første markante eksempel på åben kollektiv aggression mod besættelsesmagten i Danmark.

Begivenhederne i Idrætsparken blev taget meget alvorligt af de danske myndigheder, der med rette frygtede at blive straffet af tyskerne for deres manglende kontrol med situationen. Der blev skrevet tre politirapporter, og omkring 80 kontrollører, politibetjente, officials, stævneansvarlige, dommere og privatpersoner blev afhørt i sagen. Også Gunnar Nu blev afhørt, og han havde noteret sig, at der ved udgangen ved hockeybanen ved kampens ophør var en del tyske soldater på vej mod udgangen, og »pludselig vendte en af de tyske soldater sig om og slog flere gange en dansker, der gik lige bagved i hovedet«. Derpå iagttog Gunnar Nu, at de danske tilskuere indtog en »noget truende holdning omkring de tyske solda-

ter, som blev noget trykket af danskernes holdning«.

For at dæmpe den tyske rigsbefuldmægtigede Renthe-Finks vrede forsikrede DBUs formand Leo Frederiksen ham om, at det var moralsk defekte elementer blandt tilskuerne, der truede med at ødelægge det gode samarbejde. Renthe-Fink lod sig dog ikke formilde og reagerede til Leo Frederiksens store fortrydelse ved at nedtone idrætssamarbejdet og aflyse de resterende Admirakampe og de umiddelbart forestående landskampe mod Sverige og Tyskland i Idrætsparken. Den sidste fodboldlandskamp foregik derfor i Tyskland. Det var altså tyskerne, der dæmpede idrætssamkvemet, og DIFs topledelse, der ønskede det videreført på højeste niveau. Hvor det i starten af besættelsen var DIF-lederne, der havde været bange for tilskueruroligheder, og Renthe-Fink, der havde presset på for idrætssamarbejde, var rollerne nu byttet om.

Idrætssamarbejdet fortsatte nu på tysk grund, og i det genoptagne idrætssamarbejde var fodboldlandskampen den 16. november 1941 af størst betydning for de danske og tyske sportsmyndigheder. Det var en returkamp i forbindelse med den af tyskerne aflyste kamp i Parken og blev den sidste fodboldlandskamp mod Tyskland under besættelsen⁴⁰.

Oprindeligt var det bestemt, at kampen skulle foregå på det prestigefyldte Olympia Stadion i Berlin. Med tyske blade som kilde kunne Gunnar Nu meddele, at kampen i stedet skulle foregå i Dresden⁴¹. Det har utvivlsomt været en straf for de danske fodbolduroligheder i juni 1941. I hvert fald var der ingen problemer for svenskerne i at spille på Olympia Stadion, hvor de den 5. oktober 1942 vandt 4-2 over Tyskland.

De tyske blades sportsmedarbejdere be-

skæftigede sig indgående med spørgsmålet om, hvilke spillere der kom med i startopstillingen, og den tyske dagspresse karakteriserede den danske trup som et hold af meget høj klasse⁴². En artikel i nazistpartiets blad *Völkischer Beobachter* manede til forsigtighed mod et stærkt spillende dansk hold⁴³.

Gunnar Nu Hansen håbede i en optakt til kampen, at den danske trup ville få lov til at besigtige Dresden, en af »Tysklands smukkeste byer«, »Det tyske Florenz« med »skønne gamle bygninger« og uerstattelige kunstsamlinger⁴⁴. Gunnar Nu var med i Dresden som radioreporter og skulle give en direkte reportage fra anden halvleg af kampen⁴⁵. I stedet blev det dog kun til et referat på ca. 30 minutter sendt fra Berlin, da der ikke var tilgængelige optagefaciliteter i Dresden⁴⁶.

I *Idrætsbladet* berettede Gunnar Nu om sine oplevelser over en helse⁴⁷. Han gav udtryk for normalitet og luksus på trods af, at Tyskland var i krig: »Der var 20 minutter til at komme fra Berlins imponerende lufthavn til Anhalter Bahnhof ... I hurtigtoget til Dresden var der reserveret pladser i spisevognen til landsholdet«. Dog kom landsholdsspillerne til deres store utilfredshed til at stå det meste af vejen, da de ikke kunne forblive i spisevognen. Men de nåede dog i god ro og orden frem til Hotel Europahof. Aftenen blev tilbragt i Cirkus Schumann, inviteret af danskernes gode bekendte Willy Schumann. Blandt de optrædende var bl.a. *Bivognen*.

Stævnets organisering bar tydeligt præg af, at Tyskland var i krig. Banen var ikke særlig festligt prydet. Der var kun fire store flag. Tysklands, Danmarks og Sveriges og det tyske rigssportsflag. Der manglede endog hjørneflag. Når Sveriges flag var med, skyldtes det utvivlsomt, at der var svensk

dommer, hvilket gav tyskerne en mulighed for at betone den nordisk-germanske enhed⁴⁸.

Den danske trup kom til at indgå i den tyske militære propaganda. Tyskerne havde givet stævnet en militær ramme ved at varme op med en fodboldkamp mellem et udvalgt hold fra Luftwaffe og fra den lokale garnison i Dresden, der resulterede i en sidste minuts sejr til luftvåbnet. Et militærorkester spillede Kong Christian og de to tyske nationalmelodier, altså også den nazistiske slagsang Horst Wessell sangen, da dommeren og de 22 spillere havde taget opstilling midt på banen, hvilket blev hilst af et »livligt bifald«.

Et referat af en af BBCs danske udsendelser fra november 1941 er bevaret i udenrigsministeriets arkiv og vidner om et angreb i stærke vendinger på det danske idrætssamarbejde – specielt landskampen i Dresden: Sådanne arrangementer fik kun danskerne til at fremstå som tyskvenlige, når de front og uskyldigt lod sig udnytte af nazisterne. Tyskerne brugte kampen i propagandaøjemed, og de danske landsholdsspillere skulle derfor lade sig inspirere af deres norske idrætsstrejkende brødre og afholde sig fra stævner eller kampe med nazister »af enhver afskygning«.

Med adresse til Gunnar Nu sagde BBCs danske nyhedoplæser Leif Gundel, at:

»I sin reportage fra Tyskland i aftes erklærede radioavisens sportsredaktør, at danskerne havde grund til at være tilfredse med resultatet: 1 mål mod 1. Hvad er det dog for en begrebsforvirring? Der havde været grund til at være tilfreds, hvis denne kamp slet ikke havde fundet sted ... Sporten er ikke længere upolitisk. Internationale sportsstævner bliver brugt som et politisk våben af Danmarks politi-

ske fjende. Danske sportsfolk, der deltager i idrætskonkurrencer med tyskere og nazister, stempler sig som tyskvenlige og tilsmudser Danmarks navn i den frie verdens bevidsthed».⁴⁹

Atletiklandskamp

Gunnar Nu's karriere på Danmarks største sportsavis *Idrætsbladet* illustrerer godt, hvor påvirket personer, der skrev til offentligheden, var af de skiftende politiske konjunkturer, der efterhånden gjorde det mere og mere belastende at omtale Tyskland i positive vendinger. Han forlod midt under besættelsen bladet og hans faste rubrik »Idrætsdagbog« fremkom sidste gang den 16. juni 1942. På dette tidspunkt var idræts-samkvemmet med Tyskland også hørt op.

Den sidste weekend i august 1943 var der landskamp i atletik mellem Danmark og Sverige i Stockholm den 28. og 29. august. Det var planlagt, at atletikstævnet kunne følges i Danmark via den allestedsnærværende Gunnar Nu Hansens transmissioner i radioen.

Kampen mod den stærke svenske atletiknation gav afløb for en god del dansk nationalfølelse på stadion. Med Gunnar Nu's ord:

»Vi var glade og lykkelige over vore atletikmænds tapre og glimrende indsats. Som kåde drenge flokkedes vi om Niels Holst-Sørensen og Gunnar Bergsten efter deres gigantiske præstation på 800 meteren, og med stolthed i hjerte og øjne fulgte vi dem, da de på tilskuernes opfordring løb æresrunde på det flagbesmykkede stadion».⁵⁰

Efter om lørdagen at have dækket 800-meter løbet ærgrede Gunnar Nu sig over afbrydelsen af transmissionen af den spændende

dyst i 10-kilometer-løbet, hvor den garvede danske løber Harry Siefert stod til at forbedre den danske rekord på distancen og forsøgte at udfordre de svenske favoritter. Ingen på stadion vidste i det øjeblik, hvad der foregik i Danmark, og at alle telefonforbindelser mellem Danmark og Sverige var blevet afbrudt i kølvandet på, at statsminister Scavenius havde fået overrakt udenrigsminister Ribbentrops krav om militær undtagelsestilstand i Danmark.

Landskampen i atletik i august 1943 fandt altså sted midt under augustoprøret, hvilket skabte en alsangsagtig atmosfære på stadion i Stockholm, hvor den nye danske komet Holst-Sørensen fejrede store triumfer. Det var skæbnens ironi, at atletikforbundet som det oprindeligt mest tyskvenlige idrætsforbund – med en nazistisk ledelse – efter et ledelsesskift blev det forbund, der ved tilfældighedernes spil tydeligst blev forbundet med tyskerne på grund af det tidsmæssige sammenfald mellem augustoprør og atletiklandskamp. Dette stævne var også med til at smede Gunnar Nu Hansens begyndende nye image, som den der stod for den antityske, ærkedanske nationaldyrkelse.

I røg og damp

Efter kampene omkring Stalingrad i vinteren 1942/43 blev det mere og mere tydeligt, at tyskerne ikke kunne vinde krigen. Gunnar Nu stod nu over for store problemer, hvis det eneste danskerne huskede ham for, var det store engagement i de nazistiske lege i 1936 og i idræts-samkvemmet med tyskerne i begyndelsen af besættelsen. Især ville det være pinligt, hvis interviewet med den tyske rigssportsfører blev hevet frem.

I slutningen af besættelsen er der tegn på, at tyskerne opfattede Gunnar Nu som en af-

gjort belastning, hvilket dog ikke havde forbindelse til hans virke som sportsjournalist. Gunnar Nu havde været ansat på *Politikens Idrætsbladet*, og der kunne være spændinger mellem de forskellige redaktioner. Journalisten og den tysk-kritiske forfatter Wilhelm Bergstrøm registrerede den 16. september 1944 i sin store krigsdagbog, at Gunnar Nu blev anholdt af tyskerne på sit kontor i radiobygningen, da han havde filmet tyskerne. Ifølge Gunnar Nu Hansens egne oplysninger skete arrestationen som reaktion på en gruppes aktiviteter for at dokumentere tyskernes virke i Danmark under besættelsen. Bergstrøm skrev, at »det undrer mig såre, idet jeg altid har troet, at han hørte til på den anden side«.

Paradoksalt nok blev Gunnar Nu's appellerende stemme i befrielsesrusen til selve symbolet på den antityske stemning og opgøret med diktaturet i efterkrigstidens radio- og filmproduktioner, som filmen *Danmark i Lænker* fra 1945. Her har Gunnar Nu i øvrigt også fået bragt et klip med dansk fodbold uden tilskuere, der skal antyde tyskernes overgreb mod den danske sport under besættelsen, men reelt foregik længe efter, at idrætssamkvemet med Tyskland var slut. Gunnar Nu's uovertrufne evne til at udtrykke dansk folkeligt engagement og nerve blev igen anvendt, men nu i en anden sags tjeneste. Han lod sig også gerne fotografere med frihedskæmperarmbind og mellem den allierede kamps koryfæer som general Montgomery og fra dansk side John Christmas Møller.

Gunnar Nu, der i oktober 1940 havde interviewet den tyske rigssportsfører, kunne nu bruge sin velkendte evne til at skabe nærvær og stemning ved en direkte transmission fra anholdelsen af en mistænkt landsforræder. Med historikeren John T. Lauridsens ord var Gunnar Nu »her på

hjemmebane ligesom en sportskamp med tabere og vindere«⁵¹. Han tog også det unge multiboldtalent Knud Lundberg med ud for at se den norske landsforræder Quisling blive dømt til døden på Akershus i Oslo og fremstillede nu idrætsarenaen under besættelsen som præget af en kold skulder vendt mod tyskerne.

I Gunnar Nu Hansens fotobog fra 1945 *Danmarks kamp for frihed og ret* havde han fået et medlem af Frihedsrådet og minister i befrielsesregeringen – den socialdemokratiske affilierede Frode Jakobsen – til at skrive et forord om den danske befolknings samlede kamp mod fjenden, der kulminerede med urolighederne den 29. august 1943 og folkestrejkerne i sommeren 1944. Bogen udkom på det socialdemokratiske Forlag Fremad som led i AOFs Bogkreds. Gunnar Nu fortalte i bogen om, hvordan han lige siden den 9. april 1940 havde deltaget i en gruppe, der søgte at filme fjendens overgreb. For at forstå de farer, han stod over for, måtte man huske, at:

»Under besættelsesårene var det lige så farligt at rette et fotografiapparat som en maskinpistol mod tyskerne. Først og fremmest var tyskerne og deres håndlangere bange for spionage, men de frygtede sikkert lige så meget, at deres skændselsgerninger skulle blive bevaret for efterverdenen gennem afslørende fotografier«.

Bogen rummede nærbilleder af »landsforrædere«, der blev arresteret eller sad i arrest. På forsiden af bogen var Gunnar Nu placeret med frihedskæmperarmbind i røg og damp på noget, der umiddelbart ledte tanken hen på et militærkøretøj.

Om sporten under besættelsen vidnede kun tre billeder. Et udateret, der viste, hvor-

dan tyskerne »har gjort forsøg på at lamme idrætslivet. Efter nogle optrin mellem danske og tyske soldater forbød tyskerne, at der måtte komme tilskuere til turneringskampene. For at holde kampene i gang blev kampene spillet alligevel, men for tomme bænkerader«. De to andre fotografier viste tyskere, der trænede på Østerbro Stadion og holdt troppeparade i Fælledparken⁵².

Senere lagde han engageret radiostemme til reportager fra NATO-møder, der fremstod som dansk producerede, men i realiteten var fremstillet af United States Information Service, hvorved han blev forbandt sig klart med de vestallieredes kreds.

Konklusion

Gunnar Nu Hansen blev den mest centrale journalist i formidlingen af det dansk-tyske idrætssamarbejde under besættelsen. Det gjaldt både i radioen, i ugevyer og i *Idrætsbladet*, hvor Gunnar Nu entusiastisk berettede om de dansk-tyske kampe, de mange tyskvenlige danske idrætsfolks indsats og fodboldlandsholdets succesrige kampe på trods af, at f.eks. fodboldlandsholdets tur til Hamborg bragte tydelige vidnesbyrd om, at Tyskland blev bombet. På en tur til Tyskland for danske sportsjournalister interviewede han i oktober 1940 entusiastisk den tyske rigssportsfører, som her ved fik mulighed for at gøre propaganda for Førerens geniale idrætspolitik.

Gunnar Nu Hansen var ikke påvirket af DIFs forsøg på boykot af kampe med den nazificerede norske idræt, og han støttede de finske idrætsmænds kamp mod Sovjet på et tidspunkt, hvor deres sejr ville være ensbetydende med tysk sejr. Som logisk konsekvens af sit tætte samarbejde med den tyske idrætsverden, måtte han tage afstand fra, at DIF indgik i den demokratioprustende pa-

raplyorganisation Dansk Ungdomssamvirke, som forsøgte at overtale danskerne til at holde tyskerne ude i strakt arm og forsøgte at overtale DIF til at underskrive protesten mod jødeforfølgelserne i oktober 1943.

I løbet af besættelsen gennemførte han et politisk hamskifte, der kulminerede med, at han i september 1944 blev arresteret af det tyske politi for illegal fotografering. Som udsendt reporter ved atletiklandskampen i Stockholm i august 1943, der foregik midt under undtagelsestilstand og folkestrejker, kunne han efterhånden mere og mere sættes i forbindelse med den nye kobling af al-sangsstemning og antityske stemninger inden for idrætten.

Når Gunnar Nu i befrielsesrusen så entydigt kunne forbindes med en kobling af danskhed og demokrati, skyldes det ikke mindst, at han medvirkede til al-sangsstemningen, som fra at have været en lidt diffus dyrkelse af danskhedens symboler i begyndelsen af besættelsen, mere og mere blev associeret med antityskhed, efterhånden som det blev tydeligere, at tyskerne ikke kunne vinde krigen. Efter befrielsen stod han klar med mikrofonen for at kommentere klapjagten på dem, der var landet på den forkerte side af den nationale skillelinje.

Der er intet, der tyder på, at Gunnar Nu nogen sinde forstod idrættens politiske dimension endsige den grad af politisering, han selv havde medvirket til i sin entusiastiske dækning af det dansk-tyske idrætssamarbejde. Der synes tværtimod at være tale om en kontinuitet i Gunnar Nu's blindhed over for den nazistiske idræts politiske dimension fra OL i 1936, gennem besættelse og efterkrigstid.

I 1984 sendte DR-fjernsyn et mærkværdigt hyldestportræt af Gunnar Nu. Det er vist kun inden for fjernsynets sportssektion, at en så massiv historisk uvidenhed og

manglende sans for politik og propaganda kan trives. Programmet handlede om Gunnar Nu og De Olympiske Lege i Berlin 1936, og det var krydret med klip fra Leni Riefenstahls Olympia film inklusive der Führer. Her fik Gunnar Nu mulighed for at hylde de fantastiske lege i 1936 og udbrede sin forestilling om idrættens forbrødrede kraft. Filmen slutter med, at Gunnar Nu står ved Brandenburger Tor og beklager sig over Muren, der på dette tidspunkt skilte øst fra vest. Det var der jo al mulig grund til, men han begræd Muren med udgangspunkt i det festlige liv, der var i Berlin under OL i 1936, hvor ikke var noget, der skilte folk.

Der er ingen kilder, der tyder i retning af, at Gunnar Nu skulle føle sympati for den nazistiske ideologi, det skulle da lige være for dens enorme satsning på idræt og dyrkelse af kroppen, som store dele af den danske idrætsverden var imponeret af. Men i praksis kom Gunnar Nu til at tjene den nazistiske propaganda gennem sin fastholdelse af, at idrætten var upolitisk trods heilen, hagekors, Horst Wessel sang og stævner med Luftwaffe. Gunnar Nu er det bedste eksempel på dansk idræts skyklapmentalitet og den politisering, det kan medføre, når man fanatisk fremhæver idrættens upolitiskhed samtidig med, at man spiller »fodbold med fjenden«.

I dag er Gunnar »Nu« det nærmeste,

sportsjournalistikken kommer på en nationalhelt, der hyldes i store jubilæumsudsendelser i tv, med sin egen Gunnar Nu Hansens Plads ved Østerfælled Torv på Østerbro, og med hans optagelse i Hall of Fame i Idrættens Hus i Brøndby, der intet nævner om hans ageren under besættelsen.

Gennem sin nærværende reportagestil har Gunnar Nu så afgjort leveret et væsentligt bidrag til den danske nationalfølelse gennem sport. 1930'erne og besættelsestiden udgør trods alt en mindre del af hans lange karriere som engageret sportsjournalist. Nutidens idrætsledere og –udøvere kan dog også lære af Gunnar Nu's eksempel, at det er vigtigt at forankre sin hurrapatriotisme solidt i demokratiets muld og at have blik for sportens politiske funktioner.

Som nutidsmenneske er det let at fordømme Gunnar Nu's ukritiske virke inden for sportsjournalistikken, men man er nødt til at spørge sig selv, hvad man ville have gjort, hvis man som ungt menneske fik mulighed for sit livs karrieregennembrud ved det hidtil største og mest skelsættende OL. Hvad ville vi selv have gjort, hvis vi havde levet under besættelsen, og vores vigtigste journalistiske eksistensberettigelse i form af de danske sportsfolks møde med udlandet var indskrænket til Sverige og Tyskland eller ingenting?

Noter

- 1 Idrætsbladet (forkortes IB) 8/8 1940
- 2 Drotner, K., »Grænseløse Medier« i *Dansk Mediehistorie, bind 2*, 1997, side 151.
- 3 Kayser Nielsen N., Gunnar »Nu« og sportsjournalistikken – om danskhed i sporten, *Idræthistorisk Årbog 1993*, s.79-91.
- 4 Jauert, P., »Hjemmets vægge udvides« i *Dansk Mediehistorie, bind 2*, 1997, side 199-203.
- 5 Bonde, H, *Fodbold med fjenden*, 2006.
- 6 Hvor intet andet er nævnt er teksten baseret på Bonde, H., *Fodbold med Fjenden*, Syddansk Universitetsforlag, Odense, 2006.
- 7 Ved Mikrofonen, Gunnar Hansen, 1:3, DR, 1983, interview ved Carsten Fischer.
- 8 IB 27. februar 1936, s. 24.
- 9 Hansen G., *Med mennesker og mikrofon*, 1944, s.37.
- 10 Dette afsnit er baseret på Bonde, 2006, s.165-229.
- 11 IB 31/10 1940.
- 12 Arbejderbladet d. 18/8, 21/8 og 22/8 1940 – 25/5, 30/5, 31/5, 27/5 og 5/5 1941.
- 13 Oplagskontrollens Bulletin for 1938-1947, udgivet af Dansk Reklame-Forening, Kbh.
- 14 Fodbold – Hele landets magasin, jan. 1941.
- 15 IB 6/5 1941, s.15.
- 16 Danmarks Radios arkiv 30/10 1940.
- 17 Det kan undre hvorfor von Tschammer blev udnævnt til rigssportsfører på trods af, at han ikke kunne henvise til kvalifikationer inden for idrætsudøvelse eller -ledelse? Ifølge den tyske historiker Hans Joachim Teichler af to grunde. For det første fordi han gennem sin karriere i SA havde vist sin »handlekraft«. Han var som fører ansvarlig for en »SA-gruppe Mitte« i Dessau (fra 1/3 1932-1/4 1933). Denne terrorgruppe iværksatte den 12/2 1933 i Eisleben storm på et kommunistisk partihus og den bagvedliggende Turnhal, hvor der var en turnering i gang. Angrebet resulterede i 12 arbejdsportsfolks og et 13-årigt barns død samt mange hårdt sårede. For det andet havde von Tschammer en kultiveret fremtoning og sprogkundskaber i engelsk og fransk, noget der i høj grad savnedes i den gamle garde af naziveteraner specielt fra SA. Sådanne kvalifikationer var nødvendige ved forberedelsen af OL i Berlin 1936.
- 18 Hansen, G, *Med mennesker og mikrofon*, 1944, s.34.
- 19 Andersson T., »Kung Fotboll«, Stockholm, 2002, s.579.
- 20 Hansen, *ibid.*
- 21 IB 21/10, 1940.
- 22 Frit Danmark, 30/10 1941 (London)
- 23 IB 28/10 1941, s.15.
- 24 IB 3/3 1941, s.15 & IB 1/4 1941, s.15.
- 25 IB 28/3 1941, s.15.
- 26 IB 13/3 1941.
- 27 IB 3/3 1941, s.15.
- 28 IB 20/3 1940.
- 29 IB 7/11 1940.
- 30 IB 14/11 1940.
- 31 IB 18/11 1940.
- 32 IB 14/11 1940, s.15.
- 33 Hansen, 1944, s.44ff.
- 34 IB 18/11 1940.
- 35 Dansk Boldspil-Union (forkortes DBU) – pakke 17 – DBUs journaler 26/10 1940 & Andersen, E. (red), »Dansk Boldspil-Union 1889-1964«, forlaget Urania, København, 1964, s.129
- 36 Meidell B., »Slået med beundring«, København, 2005, s.177.
- 37 DBU – pakke 113 – DBUs Officielle Meddelelser 30/11 1940, jf. også Fædrelandet 18/11 1940.
- 38 IB 18/11 1940.
- 39 IB 18/11 1940.
- 40 DBU – pakke 17
- 41 IB 10/11 1941.
- 42 IB 14/11 1941.
- 43 IB 14/11 1941.
- 44 IB 14/10 1941, s.15.
- 45 DBU – pakke 17 – DBUs journaler 26/10 1940 og Andersen 1964, s.129
- 46 Hansen, 1944, s. 43ff.
- 47 IB 18/11 1941.
- 48 Fædrelandet 17/11 1941.
- 49 Udenrigsministeriets Arkiv, 84.C.15 – Udenlandsk radio og ikke-offentliggjort nyhedsstof – resumé – 18/11 1941
- 50 Hansen, *ibid.*
- 51 Lauridsen, J.T., *Dansk Nazisme – 1930-45 – og derefter*, Gyldendal, 2002, s.406.
- 52 Hansen Gunnar, *Danmarks kamp for frihed og ret*, København 1945.

